

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ТАМГЫН ГАЗАР

Мал аж ахуй, зарим орны туршлага

Харьцуулсан судалгаа
Судалгааны код: СТ-23/505
2023.12.03

Захиалагч: УИХ-ын дарга Г.Занданшатар

Судлаачид: ЭШАА О.Билгүүтэй;
Референт Р.Оргилмаа;
Референт Р.Нургүл;
ЭША Б.Баянмөнх.

УЛААНБААТАР
2023

БНСУ

Ухаалаг мал аж ахуй

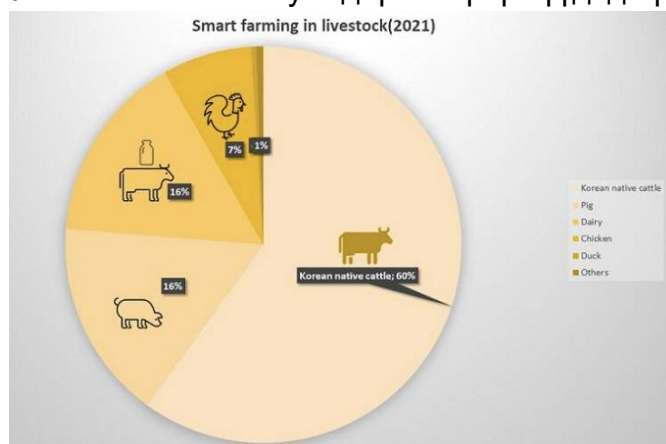
Сүүлийн жилүүдэд Өмнөд Солонгос, Нидерланд улстай хөдөө аж ахуйн олон дэвшилтэт, технологи нэвтрүүлэх тал дээр хамтран ажиллаж байна. Хэдийгээр БНСУ мал аж ахуйг ухаалаг, дэвшилтэт технологи ашиглан хөгжүүлэх бодлого хөтөлбөр баримталж ажиллаж байгаа ч одоо ч олон сорилтуудтай тулгарч байна¹.

БНСУ-ын Засгийн газар ухаалаг мал аж ахуйн салбарыг дэмжиж эдийн засгийн тэргүүлэх салбаруудын нэг болгохоор ажиллаж байна. Үүний тулд "ухаалаг мал аж ахуй"-д шинэ боломжуудыг нээж big data платформ байгуулж, инновацийн технологийг ашиглаж байна. Саяхан болсон Засгийн газрын хуралдаан дээр Ерөнхийлөгч Юн Сок Ёол мөн ХАА, МАА- н дэвшилтэд технологи, инноваци хийхийг уриалж, "Хөдөө аж ахуй ухаалаг хөдөө аж ахуй болон хувирч, урагшилна гэж найдаж байна" хэмээжээ. Үүнтэй холбогдуулан Үндэсний Асамблейн Төсвийн алба, Хөдөө аж ахуй, хүнс, хөдөө аж ахуйн яам ухаалаг хөдөө аж ахуй, хөгжлийн төлөвлөгөөний талаарх судалгааны тайланг нийтэлж, эдгээр салбарт анхаарал хандуулсан байна.

Ухаалаг мал аж ахуйг хэрэгжүүлэхэд ажиллах хүч, технологийн хөгжлийг нэвтрүүлэх шаардлагатай ба одоогоор БНСУ-д 6485 га талбайг, 4743 өрхийн мал аж ахуйг ухаалаг хөдөө аж ахуйн дэвшилтэд технологи нэвтэрсэн байна. БНСУ-ын ХАА салбарт тулгараад байгаа том асуудлуудын нэг бол мал аж ахуй эрхлэх ажиллах хүч ба одоогоор насжилтын хувьд 50-60 насны хүмүүс мал аж ахуй эрхэлж байгаа ба залуус уг салбарт ажиллах нь бага байна.

Ухаалаг хөдөө аж ахуйг хөгжүүлэх замаар залуучуудын гарааны экосистемийг бий болгох шаардлагатай ба 40-өөс доош насны залуу МАА эрхлэгчид анхны хөрөнгө оруулалтын зардал, мэргэжил боловсрол, газар ашиглалт зэрэг практикт ихээхэн бэрхшээлтэй тулгардаг байна. Тиймээс ухаалаг мал аж ахуй нь санхүүгийн хувьд илүү тогтвортой, ялангуяа 50-60 насны фермүүдийн дунд өргөн тархсан.

Ухаалаг мал аж ахуйг дараах фермүүдэд түлхүү ашиглаж байна.

¹ <https://www.agroberichtenbuitenland.nl/actueel/nieuws/2022/08/16/how-smart-is-south-koreas-smart-agriculture-time-for-an-upgrade>

Мал аж ахуйн ухаалаг тенологи

Ухаалаг мал аж ахуйн технологийг нэвтрүүлснээр бүтээгдэхүүний гарц нэмэгдэж зардал буурсан байна.

Байгаль орчны хувьд: Температур, чийгшил, салхины чиглэл, хур тунадас, гэрэлтүүлэг, агааржуулалт,

Мал аж ахуйн хувьд: Дулааныг тохируулах, тэжээл бэлтгэх, хог хаягдалыг багасгах, ялгах, сүү бэлтгэх,

Мэдээллийн хувьд: Зардлын менежмент, маркетинг, халдварт өвчний тархалтын мэдээлэл зэрэг асуудлуудыг тус тус шийддэг байна.

Мах, сүүний чиглэлийн үхэр

Үнээний фермүүдэд сүү болон махны чиглэлээр дэвшилтэд технологийг ашигласан байна. Малын байрны агааржуулалт сэнс, автомат саалтуур, биометрийн мэдээллийг хянах төрөл бүрийн төхөөрөмжүүдийг ашигласан байна. Мөн малын байрны температурыг гар утаснаас удирдаж, хянах боломжтой хяналтын системийг үүсгэсэн байна. Түүнчлэн май аж ахуйтай холбоотой дата сан үүсгэж халдварт өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, малын жин, хээлийн мэдээллийг бүрэн хянах боломжтой болсон байна.

Бүгд Найрамдах Казахстан Улс

МАЛ АЖ АХУЙ

Казахстан Улсын хувьд мал аж ахуй нь хөдөө аж ахуйн хамгийн чухал салбаруудын нэг бөгөөд хөдөө аж ахуйн салбарын гол чиглэл гэж тооцогддог. Хөдөө аж ахуйн нийт бүтээгдэхүүний 45 орчим хувийг энэ салбар үйлдвэрлэдэг. Мал аж ахуй нь хөдөөгийн хүн амын хувьд ажил эрхлэлт, орлогын эх үүсвэр болдог тул энэ салбар эдийн засгийн чухал хөшүүрэг юм. Мал аж ахуй нь хүн амыг мах, сүү, өндөг, цөцгийн тос, бяслаг, айраг, хиам, утсан мах гэх мэт чухал хэрэгцээтэй хүнсний бүтээгдэхүүнээр хангаж байдаг.

Казахстан Улсын газар нутаг, байгаль, цаг уурын нөхцөл мал аж ахуйд таатай тул энэ салбарыг хөгжүүлэх асар их боломжтой. Мал аж ахуйн төрлийг бүс нутгаар нь авч үзвэл, хойд бүс нутагт гахай, сүүний чиглэлийн үхэр, өмнөд бүс нутагт махны чиглэлийн үхэр, хонь, адуу, тэмээ, баруун болон зүүн бүс нутагт махны чиглэлийн үхэр болон адууны аж ахуй зонхилж байна. Шувууны аж ахуйн хөгжил улс орны бүх бүс нутагт бараг жигд тархсан байна. Цөл, хагас цөлийн бүсийн хувьд мал аж ахуйн үндсэн төрлүүд нь хонь, адуу, тэмээний аж ахуй юм.

Хонины аж ахуйг нарийн ноос, хагас нарийн ноос, мах-өөх, смушковое гэсэн дөрвөн үндсэн чиглэлээр хөгжүүлдэг.

Тус улсын шинжээчдийн үзэж байгаагаар Казахстанас Хятадад үхэр, гахайн мах, мөн Ойрх Дорнодын орнуудад хонь, хурганы мах экспортлох асар их нөөц боломж бий. Мөн Казахстаны үйлдвэрлэгчид, жилдээ 265 гаруй мянган тонн гахайн мах хэрэглэдэг Орос, 2 сая гаруй тонн гахайн махны хэрэгцээтэй Хятадын зах зээлд гахайн бүтээгдэхүүн экспортлох боломжтой.

Үүний зэрэгцээ шувууны аж ахуй ч эрчимтэй хөгжиж байна. Энэ салбарын дотоодын үйлдвэрлэгчид дотоодын хэрэглэгчдийг шувууны гаралтай бүтээгдэхүүнээр бүрэн хангадаг. Түүнчлэн гадаад зах зээлд шувууны өндөг нийлүүлж байна. Тухайлбал, статистикийн мэдээгээр, зөвхөн Афганистан Улсад жилд 400 сая хүртэл өндөг худалдаалдаг байна.

2018 онд гахайн аж ахуйг хөгжүүлэх хөтөлбөрийг шувууны аж ахуй, сүүний фермийн төслүүдтэй хамт баталсан. Энэ гурван санаачилгыг нэгтгэж, мал аж ахуйн салбарыг эрчимтэй хөгжүүлэх төрийн ерөнхий хөтөлбөрт тусгасан байна.

Засгийн газар хөдөө аж ахуйн, түүний дотор мал аж ахуй, түүний ашиглагдаагүй ихээхэн нөөц бололцоог ашиглан нэмүү өртөг бий болгох, экспортыг дэмжих, ажлын байр бий болгох, хүртээмжтэй, тогтвортой өсөлтийг хангах зорилт тавин ажиллаж байна. Казахстан Улсын мал аж ахуйгаа хөгжүүлэх стратегийн гол чиглэл нь хүн амыг дотоодын үйлдвэрлэлээр дамжуулан өндөр чанартай хүнсний бүтээгдэхүүнээр хангах, хүнсний бие даасан байдлыг бий болгох нийгэм, эдийн засгийн хамгийн чухал зорилтыг шийдвэрлэхэд оршино.

Төрөөс мал аж ахуйг дэмжих чиглэлээр урт, дунд хугацааны төсөл хөтөлбөрүүдийг хэрэгжүүлдэг. Салбарын урт хугацааны бодлогын баримт бичиг нь “Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын агро аж үйлдвэрийн цогцолборыг 2021-2030 он хүртэл хөгжүүлэх үзэл баримтлал”² юм.

Засгийн газраас мал аж ахуйн салбарын урт хугацааны бодлогын хэрэгжилтийг дэмжих хүрээнд дунд хугацааны төсөл хөтөлбөрүүдийг хэрэгжүүлдэг бөгөөд энд **“Казахстаны үр дүнд чиглэсэн мал аж ахуйн тогтвортой хөгжлийн хөтөлбөр”**³-ийн талаар тоймлон авч үзье.

Казахстан Улсын Засгийн газрын хүсэлтээр Дэлхийн банкны групп, тус улсын Хөдөө аж ахуйн яамтай хамтран мал аж ахуйг тогтвортой хөгжүүлэх дунд хугацааны хөтөлбөрийг боловсруулсан бөгөөд 2021-2025 онуудад 5 жилийн хугацаанд хэрэгжүүлнэ. Хөтөлбөрийн хүрээнд Дэлхийн банкнаас 500 сая ам.долларын зээлийн санхүүжилт олгох бөгөөд Засгийн газартай тохиролцсоны дагуу хөтөлбөр тодорхой, хэмжигдэхүйц үр дүнд хүрсний дараа олгохоор болсон байна.

² Об утверждении Концепции развития агропромышленного комплекса Республики Казахстан на 2021 – 2030 годы, <https://adilet.zan.kz/rus/docs/P2100000960#z142>

³ Программа устойчивого развития животноводства в Казахстане, ориентированная на результат: Часто задаваемые вопросы, <https://www.vsemirnyjbank.org/ru/news/factsheet/2021/05/14/faqs-kazakhstan-sustainable-livestock-development-program>

Энэхүү хөтөлбөрийг Ерөнхийлөгч Касым-Жомарт Токаевын 2019 оны 9-р сарын 02-ны өдөр ард түмэндээ хандаж хэлсэн үгэндээ дэвшүүлсэн дараах тэргүүлэх зорилтуудад нийцүүлж боловсруулснаас гадна тэдгээр зорилтуудыг давхар хэрэгжүүлэх юм. Энэ нь нэгдүгээрт, Казахстаны ашигт малтмал, газрын тосноос хамааралтай экспортыг төрөлжүүлэхийг дэмжих; хоёрдугаарт, жижиг, дунд бизнесийг хөгжүүлэх, хөдөө орон нутагт нийгэм, эдийн засгийг хөгжүүлэх боломжийг бүрдүүлэх; гуравдугаарт, хөдөө аж ахуйн бүтээмжийг нэмэгдүүлэх, үйлдвэрлэлийг дэмжих, Казахстаны бэлчээрийн асар их нөөц бололцооны ашиглалтыг сайжруулах зорилтууд болно.

Энэ хөтөлбөрийн хөгжлийн зорилго (PDG) нь **байгаль орчинд ээлтэй, хүртээмжтэй, өрсөлдөх чадвартай** үхрийн махны үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх явдал юм.

Байгаль орчинд ээлтэй - Орчин үеийн экспортын баримжаатай махны өртгийн сүлжээг хөгжүүлэхэд байгаль орчны тогтвортой байдал чухал. Үхрийн махны үйлдвэрлэл нь ихэвчлэн хүлэмжийн хийн ялгаруулалт өндөр, газрын доройтол үүсгэх болон бусад сөрөг нөлөөтэй байдаг. Тиймээс тус хөтөлбөрт эдгээр асуудлыг шийдвэрлэхэд онцгой анхаарсан байна. Дэлхийн практикт мал аж ахуйн салбартаа цаг уурын ухаалаг системийг дэмжсэн улс орнууд (жишээ нь Уругвай) дэлхийн өндөр үнэ цэнэтэй зах зээлд нэвтрэх боломжтой болсон. Энэхүү хөтөлбөр нь Парисын хэлэлцээрийн зарчимтай нийцэж байгаа бөгөөд уг хэлэлцээрт Казахстан Улс 2030 он гэхэд хүлэмжийн хийн ялгарлыг 1990 оны түвшинтэй харьцуулахад 15-25%-иар бууруулах зорилт дэвшүүлсэн байна. Хөтөлбөрт Засгийн газрын дэмжлэг (татаас) болон хүлэмжийн хийн ялгаруулалтыг хянах механизмыг бий болгох замаар байгаль орчны тогтвортой байдлыг хангахад чиглэсэн байна.

Хүртээмжтэй байдал – Хөдөө орон нутагт жижиг, дунд үйлдвэрлэл, нийгэм эдийн засгийн хөгжлийг дэмжихэд чиглэнэ. Хөтөлбөрт жижиг, дунд тариаланчдыг нэмүү өртөг өндөртэй махны экспортод чиглэсэн өртгийн сүлжээтэй холбоход дэмжлэг үзүүлэх фермер төвтэй загварыг хэрэгжүүлэхээр төлөвлөсөн. Үүнд зөвхөн тодорхой шалгуурыг хангаж сонгогдсон фермер, тариаланчид хамрагдах боломжтой бөгөөд орчин үеийн 20,000 жижиг, дунд фермийн аж ахуйг шинээр бий болгож, хамгийн багадаа 100,000 жижиг, дунд фермийн аж ахуйд хөдөө аж ахуйн сайн туршлагыг хэрэгжүүлэх зорилготой байна.

Өрсөлдөх чадвар - мал аж ахуйн салбарын өрсөлдөх чадварыг сайжруулах таатай орчныг бүрдүүлэхэд төрийн үйлчилгээ, бодлогоор дэмжих, тэр дундаа жижиг, дунд мал аж ахуй эрхлэгчдэд мал эмнэлгийн үйлчилгээ үзүүлэх ажлыг сайжруулахад чиглэнэ. Олон улсын малын эрүүл мэндийг хамгаалах байгууллагын үнэлгээгээр Казахстан Улсын мал эмнэлгийн үйлчилгээг сайжруулахад ахиц дэвшил гарсан гэж дүгнэсэн. Гэсэн хэдий ч малын ашиг шимийг сайжруулах, ялангуяа жижиг, дунд мал аж ахуй эрхлэгчдэд чанартай мал эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээний хүртээмжийг хангахын тулд, түүнчлэн Казахстаны мал хянах системийг олон улсын шилдэг туршлагад нийцүүлэхийн тулд цаашид сайжруулахад анхаарч байна.

Хөтөлбөрөөс хэрэгжүүлэх гол арга хэмжээ

Бэлчээрийн тогтвортой менежмент, мал аж ахуйн тогтвортой хөгжил, мал эмнэлгийн тогтолцоог бэхжүүлэх болон дэмжих, хүнсний аюулгүй байдлыг хангах явдал юм. Мөн хөтөлбөрт мал аж ахуйн салбарын өсөлтийн улмаас байгаль орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөг багасгах, хүлэмжийн хийн ялгарлыг нэмэгдүүлэхгүй байхыг онцгойлон анхаарч байна.

Хөтөлбөрөөс хэн ашиг хүртэх вэ?

Хөтөлбөрийн үр шимийг хүртэгчид нь бүртгэлтэй хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч 10-500 толгой үхэртэй фермерүүд байна. Мөн хөтөлбөрийн хүрээнд хамгийн багадаа 100,000 жижиг дунд фермерүүд (тариачин) хөдөө аж ахуйгаа өргөжүүлэх, мэдлэг туршлагаа сайжруулах, зөвлөх үйлчилгээ авах боломж нэмэгдэнэ. Түүнчлэн, хамгийн багадаа 20,000 шинэ ферм бий болгох бөгөөд тэдэнд аж ахуйгаа явуулахад төрөл бүрийн дэмжих арга хэмжээ үзүүлнэ. Хөтөлбөрийн хүрээнд мал эмнэлгийн тусламж үйлчилгээг сайжруулахад дэмжлэг үзүүлэх бөгөөд үүний үр дүнд олон фермерүүдэд ашигтай нөхцөл бүрдэнэ. Мөн 2-5 толгой үхэр сүрэгтэй (бүртгэлгүй) фермерүүдэд үзүүлэх мал эмнэлгийн тусламж үйлчилгээ, хүртээмжийг нэмэгдүүлэхээр төлөвлөсөн.

Хөтөлбөр хэрэгжүүлснээр олон тооны жижиг аж ахуйчид тариачин, фермерийн аж ахуй эрхлэгчээр бүртгүүлэх төлөвтэй байгаа нь тэдний эрх зүйн статусыг сайжруулж, төрийн үйлчилгээ, санхүүжилтийн хөтөлбөрүүд болон зах зээлийн уялдаа холбоог сайжруулах боломжийг олгоно. Энэ бүхний үр дүнд ашиг хүртэгч эдгээр фермерүүд үйлдвэрлэлээ нэмэгдүүлж, амьдрах чадвартай өндөртэй үхрийн аж ахуй эрхлэгч болно гэсэн хүлээлттэй байна.

Салбарын өсөлттэй холбоотой хүлэмжийн хийн ялгаруулалтыг хэрхэн хянах вэ?

Үүний тулд хөтөлбөрт саармагжуулах гурван арга замыг хэрэгжүүлэхээр төлөвлөсөн:

- Мал аж ахуйн менежментийг сайжруулах замаар (тэжээлийн менежмент ба өвлийн тэжээл, удамшлын болон малын эрүүл мэндийг сайжруулах) бүтээмжийг нэмэгдүүлж, нэгж бүтээгдэхүүнд ногдох хүлэмжийн хийн ялгарлыг бууруулах;
- Бэлчээрийн менежментийн туршлагыг сайжруулах замаар хөрсний нүүрстөрөгчийн шингээлтийг нэмэгдүүлэх (эвдэрсэн газрыг нөхөн сэргээх гэх мэт);
- Чулуужсан түлшний эрчим хүчний хэрэглээг бууруулах, орлуулах зорилгоор эрчим хүчний хэмнэлттэй төхөөрөмж болон сэргээгдэх эрчим хүчний үйлдвэрлэл (нар, салхи) нэвтрүүлэх. Энэхүү хөтөлбөр нь байгаль орчин, байгалийн нөөцийн хяналтын улсын нэгдсэн тогтолцоог боловсронгуй болгоход тусална.

Дэлхийн банкнаас Казахстан Улсын мал аж ахуйн байдалд өгсөн үнэлгээ, зөвлөмж

Дэлхийн банкнаас 2004 онд Казахстан Улсын мал аж ахуйн салбарын талаар илтгэл бэлтгэж, тус салбарыг хөгжүүлэх зарим чухал асуудлыг онцолж

байсан ба түүнээс хойш Казахстан Улс мал эмнэлгийн тогтолцоогоо эрс сайжруулсан байна. Түүнчлэн малын эрүүл мэндийн байдал 15 жилийн өмнөхөөс илүү сайжирсан бөгөөд Төв Азийн бусад орнуудтай харьцуулахад илүү сайн түвшинд байна гэж Дэлхийн банкнаас 2019 онд дээрх хөтөлбөрийг бэлтгэх үеэр дүгнэсэн байна. Казахстан Улс мал аж ахуйн салбарт хувийн хэвшлийн хөрөнгө оруулалтыг ихээр татаж, үхэр, хонины үүлдэр угсааг сайжруулах тал дээр ахиц дэвшил гаргасан.

Салбарын өрсөлдөх чадварыг дээшлүүлэхийн тулд хэд хэдэн асуудлыг шийдвэрлэх шаардлагатай гэж үзсэн байна. Үүнд, тэжээлийн үйлдвэрлэл, хадгалалтыг сайжруулах, сайн чанарын үхэр, хонины үйлдвэрлэлийн тогтвортой тогтолцоог сайжруулах, жижиг, дунд фермерүүдийг экспортын баримжаатай өртгийн сүлжээнд оруулах, орлого нэмэгдүүлэх, ажлын байр бий болгох, нийлүүлэлтийн сүлжээг сайжруулах, хөдөө аж ахуйн үйлдвэрлэлийг өргөтгөх, фермерүүдэд зориулсан сургалт зэрэг багтана.

Өнөөдөр Казахстан Улс шинэ зах зээл, экспортын боломжийг идэвхтэй эрэлхийлж, мал аж ахуйн тогтвортой бүтээгдэхүүний зах зээлийг нээхийн тулд экспортын түншүүдтэй хамтран ажиллаж байна. Эдгээр үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэхэд амаргүй сорилтуудтай тулгардаг боловч янз бүрийн санаачлага гарган шийдвэрлэхийг зорьж байна. Дээрх хөтөлбөр нь эдгээр санаачлагыг дэмжиж, ахиц дэвшлийг хэмжих, шилдэг туршлагыг хэрэгжүүлэх арга хэрэгслээр хангахад дэмжлэг үзүүлэх юм.

Япон Улс

Мал аж ахуй

Япон улсын мал аж ахуйн салбарт үхэр, гахай болон тахиа нь голлох байр суурийг эзэлдэг байна. Үхэрийг сүүний болон махны чиглэлээр үржүүлдэг бөгөөд махны чиглэлийн үхэр нь өндөр чанартай тансаг зэрэглэлийн маханд тооцогддог ба мөн өндөр өртөгтэй байна. Үхрийн мах нь өндөр өртөгтэй тул гахай болон тахианы махыг хүнсэнд өргөнөөр хэрэглэдэг байна.

Япон улсын сүү болон үхрийн махны үйлдвэрлэл 10 тэрбум гаруй доллараар үнэлэгддэг байна. Япон улсад нийт 4.56 сая үхэр, 9.61 сая гахай, 294 сая тахиа, 11 мянган хонь байдаг.

Япон улсын махны чиглэлийн үхэрнээс дэлхийд хамгийн эрэлттэй тансаг үхрийн маханд тооцогдох алдартай нь Вагю үхрийн мах юм. Тухайн үхэрийг маш тайван орчинд өсгөж, үржүүлж булчинг чангарахаас сэргийлэхэд анхаардаг бөгөөд ингэснээр маш зөөлхөн, өндөр чанартай үхрийн махыг гарган авдаг байна. Вагю үхрийн мах ойролцоогоор 450 гр нь 200 ам.долларын ханштай байна. Бүтэн 1 үхэр нь 30.000 ам.долларын ханштай байна.

Зураг тайлбар: Хар үст вагю

үхэр.

Зураг тайлбар: Вагю үхрийн

мах

Япон улсын үхрийн махны импортын мэдээлэл 2021-2022

Table 7: Japan Beef Imports January- June (2021-2022) Unit: MT (CWE)

	January - June		
	2021	2022	Change
Total	392,860	382,499	-3%
Comprehensive and Progressive Agreement for Trans-Pacific Partnership (CPTPP)	225,745	217,094	-4%
<i>Australia</i>	<i>165,224</i>	<i>144,453</i>	-13%
<i>Canada</i>	<i>31,463</i>	<i>29,989</i>	-5%
<i>New Zealand</i>	<i>17,100</i>	<i>21,317</i>	25%
<i>Mexico</i>	<i>11,912</i>	<i>21,335</i>	79%
United States	159,872	149,753	-6%
European Union (EU)	4,358	8,066	85%
Uruguay	1,946	4,669	140%
United Kingdom	376	2174	478%
Other	563	743	32%

Source: Japan Customs

Нэгж: Тонн

Япон улсын үхрийн махны экспортын мэдээлэл 2021-2022

Table 8: Japan Beef Exports January-June (2021-2022) Unit: MT (CWE)

	January - June		
	2021	2022	Change
Total	4,787	4,447	-7%
CPTPP	567	739	30%
<i>Singapore</i>	<i>289</i>	<i>390</i>	35%
<i>Malaysia</i>	<i>111</i>	<i>135</i>	22%
Hong Kong	983	963	-2%
Taiwan	576	653	13%
United States	699	719	3%
EU	132	269	104%
Other	1,830	1,104	-40%

Source: Japan Customs

Нэгж: Тонн

Норвеги Улс

Норвеги Улсын мал аж ахуйн салбар нь бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэл болон хөдөлмөр эрхлэлтийн түвшингээр Норвегийн хөдөө аж ахуйн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэлийн хамгийн чухал салбар юм. Норвеги Улс нь нийт хүнснийхээ хэрэглээний тал хувийг дотооддоо үйлдвэрлэдэг бөгөөд мал аж ахуйн бүтээгдэхүүн нь дотоодын хэрэгцээгээ бүрэн хангадаг байна. Мах, сүүний чиглэлийн үхэр, хонь, ямаа, махны чиглэлийн гахай, тахианы фермүүд мал аж ахуйн дийлэнх фермийг бүрдүүлдэг. Эдгээрээс гадна буга, лам гөрөөс, туулай, усны булга, үнэг, галуу, нугас болон цацагт хяруул өсгөн үржүүлдэг байна. Норвеги Улсын нийт газар нутгийн 0.7%-ийг малын бэлчээр, харин 2.9%-ийг газар тариалангийн бүс эзэлдэг. Газар нутгийн бүтэц болон цаг агаарын нөхцөл байдлаас шалтгаалан газар тариалан эрхлэлтийн тодорхой хувийг мал амьтны өвс, тэжээл эзэлж байна. Энэ нь цөөн тооны эрчимжсэн мал аж ахуйн үйлдвэрлэлд эерэг нөлөөтэй байдаг. Норвеги Улсын МАА-н гол тулгуур нь тэжээлд суурилсан МАА-н үйлдвэрлэл.

Тус улсын Засгийн газраас хөдөө аж ахуйн салбарыг дэмжих зорилгоор “Өөрчлөлт шинэчлэл-ирээдүй рүү чиглэсэн хөдөө аж ахуйн үйлдвэрлэл” стратеги зорилтуудыг дэвшүүлсэн бөгөөд үүний хүрээнд:

- Хүнсний аюулгүй байдал
- Орон даяар хөдөө аж ахуйн хөгжлийг дэмжих
- Илүү нэмүү өртөг бий болгох
- Тогтвортой хөдөө аж ахуй гэсэн зорилтуудыг дэвшүүлсэн байна.

Хөдөө аж ахуйн бодлогоор байгалийн нөөц баялгийг тогтвортой ашиглах, орон даяар фермийн аж ахуйн хөдөлмөр эрхлэлт болон нэмүү өртгийг нэмэгдүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх зэрэг зорилтуудыг тавьсан байна. Үүний хүрээнд дотоодын зах зээлийг зохицуулах үйл ажиллагаа багтаж буй бөгөөд “Зах зээлийг зохицуулах тухай хууль” (Marketing Act)-аар хөдөө аж ахуйн бүтээгдэхүүний зах зээлийн асуудлыг шийдвэрлэх асуудал (үүнд тодорхой төрлийн мах (үхэр, хонь, гахай болон тахиа), сүү, цөцгийн тос, бяслаг, өндөг, үр тариа болон ургамлын тос, төмс, хүнсний ногоо зарим төрлийн жимс, жимсгэнэ) орж байна. Мөн зарим нэр төрлийн бүтээгдэхүүнд тогтвортой үнийн бодлого барих (үүнд сүү, гахайн мах, үр тариа, жимс жимсгэнэ болон хүнсний ногоо) асуудлыг зохицуулсан байна.

Норвеги Улсын МАА-н бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлийг 2 үндсэн хэсэгт хувааж байна:

- Тэжээлд суурилсан үйлдвэрлэл

Үүнд сүү, сүүн бүтээгдэхүүн (үнээ болон ямаа) болон мах, махан бүтээгдэхүүн (үхэр, хонь, ямаа)-ий үйлдвэрлэл орно.

- **Концентрац (баяжмал) шаардлагатай бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэл**
Concentrate-necessitating production

Үүнд гахай, тахианы үйлдвэрлэл орно.

1990-ээс 2020 он хүртэлх 30 жилийн хугацаанд тус улсын ХАА-н салбарт нэлээдгүй өөрчлөлтүүд гарсан бөгөөд МАА-н фермийн тоо мэдэгдэхүйц цөөрсөн байна. Учир нь **цөөн тооны томоохон аж ахуйн нэгжид МАА-н бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлийг төвлөрүүлэх болсон** байна. Гэсэн хэдий ч МАА-н бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлийн нийт хэмжээ буураагүй.

Тус улс нь 1975 оноос хойш шинээр шувууны болон гахайн ферм байгуулах, түүнчлэн байгаа аж ахуйгаа өргөжүүлэхэд **малын тоо толгойг хязгаарлан барих (Livestock concession)** зохицуулалтыг хэрэгжүүлж эхэлсэн. Өөрөөр хэлбэл гахай, шувууны аж ахуй эрхлэхийг дэмжих хэдий ч нэг ферм хичнээн тооны гахай, тахиатай байхыг тогтоодог байна. Энэ нь малын тоо толгойг нэмэгдүүлэхэд бус чанарт анхаардаг байна.

Тус улсын засгийн газраас МАА-н бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлд учрах аливаа хохирлоос урьдчилан сэргийлэх зорилгоор фермерүүдэд тодорхой нөхцөлтэй **санхүүжилт олгохын сацуу нөхөн төлбөр** олгодог байна.

Зах зээлийн зохицуулалтын хүрээнд сүүний аж ахуйд **Сүүний квотыг** хэрэгжүүлдэг. Фермерүүд сүүний квотынхоо доод тал нь 20%-ийг гэрээний дагуу засгийн газарт тогтсон үнээр, харин 80%-ийг тухайн орон нутгийнхаа бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэгчдэд зах зээлийн үнээр борлуулах боломжтой байна.